

En het vak geschiedenis dan?

De komst van de nieuwe leerweg op het vmbo

Het vmbo gaat over een paar jaar grondig veranderen. In het schooljaar 2024-2025 worden de gemengde leerweg en de theoretische leerweg samengevoegd tot de 'nieuwe leerweg'. Wat betekent dit voor het vak geschiedenis?

Fred van Kruistum is docent geschiedenis op het Kennemer College en lid van de vmbo-commissie van de VGN.

Wellicht is de komst van de nieuwe leerweg u wat ontgaan, gewoonweg omdat u er als docent van een theorievak vooralsnog niets mee te maken hebt gekregen, niet geïnteresseerd bent in STO (Sterk Techniek Onderwijs), SBO (Sterk Beroeps Onderwijs) of omdat uw schooldirectie niet van het experimenteren is en zich er nog niet mee bezig wilde houden. Maar niemand binnen het huidige vmbo-onderwijssysteem zal er aan ontkomen: de nieuwe leerweg komt eraan. (Dit is vooralsnog de werktitel, een officiële naam zit nog in de pen. U mag daarover meedenken.)

Het is mogelijk dat 2024-2025 als overgangsjaar wordt gebruikt, omdat het wellicht allemaal niet goed is uitgedacht of er te veel zaken beter moeten worden uitgewerkt, maar dan gaat het in 2025-2026 toch echt beginnen. Hiermee verdwijnen vmbo gemengde leerweg en vmbo theoretische leerweg (of mavo, zoals velen het bleven noemen) voorgoed uit het onderwijs.

Er bestaat vanaf de start van de nieuwe leerweg geen onderscheid meer tussen gl- en tl-leerlingen.

Vanaf het derde leerjaar is het voor alle leerlingen verplicht een praktijkgericht programma te volgen, met echte opdrachten van bedrijven en organisaties uit de eigen regio. Dat is best een klus, want al die bedrijven en organisaties moeten wel meewerken, hoewel ze daar zeker zelf groot belang bij hebben. Op dit moment zijn er 136 pilot-scholen in Nederland voor het tweede jaar aan het uitzoeken hoe dit praktijkprogramma het beste kan worden aangeboden. Zo wordt bekeken of het praktijkgerichte programma alleen met een se kan worden afgerond of dat het wellicht beter is het met een ce te beëindigen. Leerlingen gaan examen doen in zes of zeven vakken, waar het praktijkprogramma per definitie onderdeel van is. In de loop van de pilot (tweede deel van het schooljaar 2021-2022) moet hierover een beslissing worden genomen. Het gemiddelde cijfer voor het praktijkprogramma telt dan op vergelijkbare wijze mee voor het eindexamen, net als bij de avo-vakken. Als er echter sprake is van zes examenvakken en een leerling heeft de ambitie over te stappen naar havo, dan zal deze leerling een extra vak moeten volgen en afsluiten.

Werken met je handen

Wat is nu het punt, zult u denken. In een snel veranderende samenleving is gewoon steeds meer behoefte aan leerlingen die iets kunnen, met de handen aan het werk gaan en niet alleen maar de theorie beheersen. Daar is zeker iets voor te zeggen. Toch sluipt er mogelijk iets nadeligs in voor ons mooie vak geschiedenis. Als iedere leerling namelijk verplicht wordt een dergelijk praktijkprogramma te volgen, dan is er binnen de vakkenpakketkeuze simpelweg minder ruimte voor alle andere keuzevakken, wat deze ook mogen zijn. Op dit moment zien we nog dat de meeste vmbo-scholen hun leerlingen examen laten doen in zeven theorievakken, waar vanuit de overheid zes verplicht is. Het aantal van zeven kan wellicht zo blijven (dat blijft aan de scholen), maar wat gebeurt er dan met het keuzevak geschiedenis na de invoering van de nieuwe leerweg? Nu wordt het vaak nog gekozen als zevende vak, maar straks is het per definitie een theorievak in de verdrukking door deze nieuwe opzet van het onderwijs. Dit kan een behoorlijke daling van het aantal eindexamenkandidaten geschiedenis tot gevolg hebben.

Dat is zonde, want al jaren neemt het percentage leerlingen met geschiedenis in hun examenpakket toe op dit niveau. Kozen in 2007 nog 15.819 leerlingen voor geschiedenis (14,0%), in 2021 waren dit er maar liefst 23.525 (24,1%). Hiermee is deze groep groter dan het aantal vwo-leerlingen met geschiedenis in hun pakket, te weten 18.488 leerlingen in 2021 (bron: Cito).

Vijf of zes theorievakken

Over de vraag of de leerlingen straks examen moeten doen in vijf theorievakken plus een praktijkprogramma, of toch in zes theorievakken plus een praktijkprogramma, heeft het ministerie van OCW de knoop op dit moment nog niet door gehakt. Leerlingen die het zouden willen en kunnen mogen ook in de toekomst altijd in een zevende

‘Hebben wij zitten slapen als geschiedenisdocenten, of vinden de mensen die hierover beslissen het vak geschiedenis gewoon wat minder van belang?’

vak examen blijven doen, is het idee. De voorkeur van het Platform TL en de VO-raad gaat overigens uit naar zes theorievakken plus een praktijkprogramma (6 plus 1). In de loop van het jaar 2022 wordt meer duidelijkheid verwacht, maar zeker is dat vijf theorievakken plus een praktijkprogramma (5 plus 1) voor het vak geschiedenis wel heel ongunstig zal uitpakken, zeker als (steeds meer) scholen besluiten om hun leerlingen niet meer standaard een zevende vak in het pakket te

laten opnemen. Wat te denken van scholen die in de huidige situatie al een praktijkvak als (zevende) keuzevak aanbieden, daar zeer tevreden over zijn en in de toekomst besluiten 5 plus 2 aan te bieden, door hun praktijkprogramma binnen de nieuwe regels voort te zetten? Dit staat volgens mij niet op de agenda, maar kan wel tot de mogelijkheden behoren. Het vervelende is dat docenten van theorievakken niet eerder betrokken zijn bij de opzet van de nieuwe leerweg. En dus worden er vanuit de overheid allerlei besluiten genomen waar wij als geschiedenisdocenten niet over zijn bevroegd, maar wel door worden beïnvloed. Hebben wij zitten slapen als geschiedenisdocenten en vakvereniging, of vinden de mensen die hierover beslissen het vak geschiedenis gewoon wat minder van belang?

Mens & Maatschappij

En als scholen dan massaal aan de slag gaan met het aanbieden van een of meerdere praktijkgerichte programma's in de bovenbouw, wat gebeurt er dan met het aanbod van de vakken in de onderbouw? De kans bestaat dat veel schooldirecties hierdoor besluiten om bijvoorbeeld de vakken geschiedenis, economie en aardrijkskunde niet meer los in het rooster aan te bieden, maar samen te voegen. Meer Mens & Maatschappijvakken dus op het programma. Niet iedereen is daar enthousiast over. Om meer ruimte in het rooster te creëren wordt mogelijk door schooldirecties besloten om gelijk het aantal lessen maar wat in te krimpen. Docenten kunnen immers door het samengevoegde programma veel efficiënter de leerstof en vaardigheden aanbieden dan voorheen. Dit levert uiteraard meer ruimte in het rooster ►

op om ook in de onderbouw een praktijkprogramma aan te bieden, dat aansluit op dat van de bovenbouw, ook al mag dit niet bestaan uit seonderdelen. Op zich is het geen onlogische keuze van schooldirecties om de gehele opleiding meer praktijkgericht te maken voor dit type leerling. Doorlopende leerlijnen zorgen wellicht voor een nog beter voorbereide leerling, die nog gericht een keuze maakt als het gaat om zijn of haar vervolgopleiding. Maar de vraag is: wat blijft er dan in de onderbouw van het vak geschiedenis over? Wat willen we daar als docenten meegeven aan de leerlingen, op het moment dat zij het allemaal nog in hun pakket hebben? En welke onderwerpen en vaardigheden bieden we aan, zodat de leerlingen bij de vakkenpakketkeuze toch het vak geschiedenis blijven aanvinken?

Intussen lijkt al een aantal jaar iedereen steeds meer van geschiedenis te vinden. Vanuit de politiek en de maatschappij klinkt regelmatig de roep om gevoelige onderwerpen binnen het onderwijs beter te bespreken. Zo moet er meer aandacht komen voor het slavernijverleden, de gehele koloniale geschiedenis van Suriname en de politionele acties in voormalig Nederlands-Indië, en alles wat te maken heeft met de Tweede Wereldoorlog, het Holocaustverleden en antisemitisme. Om nog maar niet te spreken over burgerschapsvorming.

Ik zou het graag allemaal zeer uitvoerig willen bespreken en doe dat ook wanneer het kan, ware het niet dat we daarnaast vele andere relevante onderwerpen op het programma hebben staan. We willen toch graag vanuit ieder tijdvak belangrijke zaken meegeven aan de leerlingen die in de bovenbouw geen geschiedenis meer volgen.

Praktijk op de havo

En dan nog dit. Op havoniveau wordt eveneens al enige tijd nagedacht over een praktijkprogramma, het zogenaamde havoP. De vraag is in hoeverre dit programma in de toekomst wordt afgestemd op dat van de nieuwe leerweg. SLO ontwikkelt de praktijkprogramma's voor zowel de nieuwe leerweg als havoP. Hierbij is interessant welke consequenties deze ontwikkelingen zullen hebben voor de gemiddelde havoleerling. Een feit is wel dat leerlingen die vanuit de nieuwe leerweg willen doorstromen naar havo het praktijkgerichte programma moeten afronden. Daar komen vaardigheden in terug die ook op de havo van pas komen. De profielstructuur en het gekozen vakkenpakket blijven bij de overstap van belang. Daarnaast moet er een goede inhoudelijke aansluiting van de avo-vakken zijn, beter dan de huidige, om de overstap zo soepel mogelijk te laten verlopen.

Met de nieuwe leerweg is niets mis, maar hoe moet het dan verder met het vak geschiedenis voor deze leerlingen? Is het vak eigenlijk inhoudelijk relevant genoeg om het op deze manier aan te blijven bieden als examenvak en nemen we dan maar genoegen met (veel) minder examenleerlingen? Het is hoog tijd om eindelijk eens alles in de bovenbouw onder de loep te nemen. Wellicht is het intussen tijd voor een nieuw aanbod van onderwerpen in de bovenbouw van wat we nu nog het vmbo noemen. De huidige onderwerpen stammen immers grotendeels uit de tijd dat we met het vmbo zijn begonnen. Deze moesten destijds aansluiten op de profielen; maar deze profielen komen nu te vervallen. Is er nu niet meer behoefte aan onderwerpen die beter aansluiten op wat maatschappelijk relevant is? Is het bovenbouwprogramma na twintig jaar niet wat achterhaald? Veel vmbo-docenten geschiedenis en veel leerlingen zijn daarentegen zeer tevreden over het eindexamenonderwerp Historisch Overzicht en Staatsinrichting vanaf 1848. Toch is het bovenbouwprogramma al langer aan vernieuwing toe, niet alleen wat betreft onderwerpen en thema's, maar ook met betrekking tot de vaardigheden die vanuit dit vak worden meegegeven en de aansluiting op havo en ander vervolgonderwijs. Als niet alleen geschiedenisdocenten, maar ook anderen zien dat dit vak echt iets blijft toevoegen aan het curriculum, blijft het overeind, ondanks onderwijsvernieuwingen als de nieuwe leerweg, die nu eenmaal niet zijn te stoppen. ■

Websites

- Meer informatie over de nieuwe leerweg: www.sterkberoepsonderwijs.nl/nieuwe-leerweg.
- Op 25 mei 2022 is er een webinar over de nieuwe leerweg. Meer informatie via tinyurl.com/KNLW22.
- Een animatie om het nieuwe systeem te verduidelijken staat op youtu.be/HyQ7MLwsDk8.